

חלק שלישי

נספחים

פ ש ט ו ד ר ש

מחיצה חוצצת בין עולם העבר של התנ"ך, חוויותיו וערכיו, ובין תפיסתנו. ולכן כל הבנה של התנ"ך היא כעין העברה מספירה לספירה ואין העברה בלי שינוי. גם הפשט, הביאור הביקורתי-המדעי, הוא מדרש, היינו: החיאה על ידי העברה לתוך ספירת ההווה. כל ביטוי בספירת העבר הרחוק כשהוא נתפס במחשבה הנתונה בספירת ההווה, הרי מחשבה זו משנה את הביטוי כדי להבינו, כלומר, דורשת אותו.

אם רוצים ללמד תנ"ך מן ההכרח להעביר את ערכי התנ"ך לספירת ההווה. הפשט כשלעצמו, הפשט המוחלט, אינו נכנס לתחומן של בן-דורנו. לו גם יכולנו לתת לו את הפשט הזה לא היה בו משום הזנה רוחנית בשבילו. הוא לא יעזור לו לבנות את עולמו ולשכלל את ערכיו כיון שהוא רחוק ממנו. ספר הוא נצחי אם הוא מוכשר לקבל בכל דור אקטואליזציה נפשית חדשה. שלשלת הצורות שאידיאה מקבלת במשך הדורות היא הנצחיות של האידיאה. נצחיותם של ספרי התנ"ך היא אפשרית על ידי מדרשים המגשרים בין עולם העבר של הכתובים ובין עולם ההווה של הדורות המתחלפים. המדרשים מחיים את הכתובים על ידי הערת אסוציאציות מתאימות. הם עושים אותם מקורות לחוויות. הם מחדשים אותם תדיר במלאם אותם מרוח הדור, ובזכות זה שבים הם לתחיה. המדרשים מכוונים את הכתובים כלפי בני הדור ומבליטים פרטים מסוימים בכתובים שהם אקטואליים בחייהם של השומעים או הקוראים.

הדיבור על נצחיותו של התנ"ך אין לו משמעות אם אין אומרים למה מתכוונים, אם אין מביאים משלים טבעיים ואמיתיים לאקטואליותם של ערכי התנ"ך בדורנו; אם אין מבארים עד כמה הדמויות והאידיאות שבתנ"ך נוגעות לעולמנו ולחינו. הנצחיות של התנ"ך היא שלשלת של מדרשים אמיתיים, כלומר מדרשים הנוגעים לנפש האדם.

לפי טעמו של דורנו על המדרש להיות קרוב לפשט, כלומר: עליו להתחשב בנתון (באופן פחות או יותר מסתבר) במחקר המקרא שבזמננו.

אבל עליו להבליט את אותם הקוים הנוגעים באופן חיוני לבן דורנו. הבלטה זו היא העיקר. המחנך והמורה המבאר (הדורש) תנ"ך לתלמידיו בזמננו צריך ללמוד מן הכשלונות של הדורות האחרונים ולהתרחק ממדרשי הכתובים המלאכותיים, מן הפתוס הריק ומן ההתפעלות שאינה מיוסדת על פנימיות ואינה נובעת מתוך הרגשה אמיתית. מוטב לו למעט בדברי הערכה. הערכה וההתפעלות צריכות להתחולל מאליהן בנפשות השומעים מתוך הבנה וקירבה*. אקטואליזציה נפשית מביאה לידי התרשמות בת־קיום.

* כדאי להעיר שאל ימנע המחנך את עצמו מן הביקורת האנושית על גבורי התנ"ך. הרי גם חז"ל, בעלי המדרש הקדומים, עמדו על ליקוייהם האנושיים— המוסריים של הגבורים האלה. ליקויים אלה נחלת האדם הם. הכרת תסרוגותיהם וחולשותיהם מקרבת אותנו לסעמים לגבורי המקרא.

חזרות על פרקים עיקריים מתוך החטיבות העיקריות מבחינה לימודית 1

1. חזרה על החטיבה ההיסטורית הראשונה (ממשה עד דוד ועד בכלל).
תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:
שמות: ג'; ט"ו—כ'; ל"ב—ל"ד.
במדבר: כ"ב—כ"ה.
דברים: ל"ב—ל"ג.
שופטים: ה'—ח'.
שמואל א': ח'—י"א; ט"ו—ט"ז.
שמואל ב': א'; ז'; ח'; י"א—י"ב; כ"ג.
תהלים: ע"ח.
2. חזרה על סדרי החוקים שבתורה, תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:
שמות: י"ב—י"ג; כ'; כ"א; כ"ב; כ"ג.
ויקרא: ט"ז; י"ט; כ"ג; כ"ד; כ"ה.
דברים: י"ב—י"ג; י"ז; כ"ו; כ"ט.
3. חזרה על החטיבה ההיסטורית השנייה (משלמה עד עזרא ונחמיה).
תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:
מלכים א': ה'; ח'; י'; י"ב; י"ח—כ"א.
מלכים ב': י"ז—י"ט; כ"ב—כ"ה.
דניאל: א'—ג'.
עזרא: א'; ג'.
נחמיה: ט'—י'.
4. חזרה על נביאי הספר מן התקופה הראשונה, תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:

1. העיקר בחינוך הוא הצד האידיאי הנפשי. יחד עם זה יש לתת מקום לצד הלימודי האינטורמטיבי. הנספחים הכוללים את החזרות על פרקים עיקריים וכן הרבה מן הנושאים נתחברו מבחינה לימודית אינטורמטיבית.

ישעיהו: א' ; ב' ; ה' ; ו' ; ז' ; י"א ; כ"ח—ל"א.
הושע: ב'.

יואל: א'—ב'.

עמוס: ג' ; ה' ; ו' ; ט'.

יונה: ד'.

מיכה: ג' ; ו'.

חבקוק: א'—ב'.

5. חזרה על נביאי הספר מן התקופה השנייה תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:

ירמיהו: א' ; ב' ; ד' ; כ"ג ; ל"א.

יחזקאל: א' ; י"ז ; י"ח ; י"ט ; ל"ג ; ל"ז.

ישעיהו: מ' ; מ"ד ; נ"ג ; נ"ח ; ס'.

חגי: א'.

זכריה: א'—ד' ; ז'—ח'.

מלאכי: ג'.

6. חזרה על מזמורי תהילים תוך תשומת לב לפרקים הבאים:

מזמורים אישיים: כ"ג ; כ"ה ; כ"ז ; ס"ג ; צ"א ; מ"ב—מ"ג ; נ"א ; צ' ; ק"ל ; קל"א.

תפילות נרדפים: ג' ; כ' ; מ"ד ; ע"ד ; ע"ט.

חכמה מעשית: א' ; קכ"ח.

חכמה קוסמית: ח' ; י"ט ; ק"ד.

בעייתית: צ"ד ; ע"ג.

פרקים היסטוריים (עד דוד): י"ח ; ע"ח ; צ"ה ; קי"ד ; קל"ב ; קמ"ד.

(משלמה עד שיבת ציון): ב' ; מ"ו ; מ"ח ; ע"ב ; קכ"ב ;

קל"ז ; קכ"ו.

פרקי ה' מלך: מ"ז ; צ"ז.

פרקים כהניים-נבואיים: ט"ו ; נ'.

פרקי הללויה (הימנונים): קמ"ה—ק"נ.

7. חזרה על ספרי החכמה, תוך תשומת לב מיוחדת לפרקים הבאים:

משלי: א' ; ח' ; י' ; ל'—ל"א.

איוב: א'—י"ד ; ל"ח—ל"ט.

קהלת: א'—ד'.

פיסקאות לעיבוד

(דוגמאות לפיסקאות שיש בהן תוכן אידיאי)

- (1) בראשית ב', 1—3: "ויכולו השמים והארץ וגו'" (השבת).
- (2) בראשית י"א, 1—9 (פרשת דור הפלגה).
- (3) בראשית כ"ב (עקדת-יצחק).
- (4) שמות ט"ו, 22—26 (נסיון).
- (5) שמות י"ח, 14—27 (עצת יתרו).
- (6) שמות כ' (מעמד הר-סיני ועשרת הדברות).
- (7) שמות ל"ב (מעשה העגל). עיין גם בפרק ל"ג.
- (8) ישעיהו פרק ב' (נבואת אחרית הימים).
- (9) יונה פרק ד'. (יונה נעשה לנביא).
- (10) תהלים פרק ח' (ותחסרהו מעט מאלוהים — מה אנוש).

דוגמאות לדרך העיבוד

א. שמות י"ח, 14—27

- (1) מהו הרעיון המרכזי של הפיסקה?
- (2) מה טעם להדגשות של משה: כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים; ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חוקי האלוהים ואת תורותיו? (וכן ההדגשות של יתרו: והזהרת אותם את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו). מה פירושם של הביטויים: יראי אלוהים, אנשי אמת, שונאי בצע? הבא דוגמאות לאנשים מסוגים אלה מתוך התנ"ך.
- (3) באיזו מדה נוגע הענין לנו בדורנו? (בעית המנגנון!)

ב. שמות כ'

- (1) למה נהפכו עשרת הדברות ליסודות התרבות של עמים רבים?
- (2) למה הקפידה תורה על כך שלא יעבוד אדם לפסל? (שים לב לישעיהו פרק ב').

(3) מהי משמעותה הנפשית של מנוחת השבת (שים לב לבראשית ראש פרק ב'?)

(4) מהו ההבדל בין הדברות הראשונות לדברות האחרונות?

ג. שמות ל"ב (עיין גם בפרק ל"ג)

(1) מהו ערכה הנפשי-הנצחית של הפרשה הדגה בכשלון הגדול, בחטא העגל?

(2) הבא דוגמאות אחרות מן התנ"ך מפרשיות הדנות בכשלונות רציניים של יחידים ושל העם כולו?

(3) הסבר: וישב העם לאכול ושתו ויקומו לצחק; אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנוכי שומע (מה טיבו של גוון הקול ששמע משה?) וירא משה את העם כי פרוץ הוא כי פרעו אהרן לשמחה בקמיהם. ולתת עליכם היום ברכה. ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת; הורד עדיך מעליך; אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה; ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה.

נושאים

הפרקים שצויינו להלן אינם באים אלא לכוון את התלמיד בדרך עבודתו. בפרקים המסומנים ימצא התלמיד פסקאות או פסוקים העשויים לשמש נקודות מוצא לעבודתו ועליו להוסיף פסוקים מתוך פרקים אחרים השייכים לנושאים. (הרבה מן הנושאים חשובים בלימוד ואין להם ערך אידאי).

מבנה העולם ומקומו של האדם בו —

לפי: בראשית א'; ב'; תהלים ח'; ק"ד.

היחס שבין האדם לבעלי החיים —

לפי: בראשית א'; ט'; דברים כ"ב; תהלים ח'.

היחס של האדם לצומח —

לפי: דברים סוף פרק כ'.

המרד באלוהים —

לפי: בראשית י"א; יחזקאל כ"ח.

גאות האדם והאלילות —

לפי: בראשית י"א; ישעיהו ב'; יחזקאל כ"ח.

הפסל —

לפי: שמות כ'; דברים ד'; שופטים י"ז; ישעיהו מ'; מ"ד;
ירמיהו י'; תהלים קט"ו.

הערמה —

לפי: בראשית ג'; משלי א'.

הענווה —

לפי: במדבר י"ב; תהלים קל"א.

דעת ודעת אלוהים —

לפי: בראשית ב'—ג'; הושע ד'; ירמיהו ט'; כ"ב.

ה' מלך העולם —

לפי: תהלים מ"ז; צ"ג; צ"ז; צ"ט; מלאכי א'.

שמות האלוהים (אל עליזן, אל שדי, אהיה אשר אהיה, צור וכו') כמקור
להבנת מהותו ויחסו לעולם —

לפי: בראשית י"ד; שמות ג'; ו'; תהלים צ"א.

האדם עם קונו —

לפי: תהילים ו'; כ"ג; מ"ב—מ"ג; נ"א; צ"א; ק"ל—קל"א; קמ"ב.

שכר ועונש —

לפי: בראשית ג'—ד'; ו'; י"ח;

ירמיהו י"ב;

יחזקאל י"ח;

חבקוק א—ב;

תהלים ע"ג; צ"ב;

איוב ד—י"ד;

קהלת ז—ח.

התשובה —

לפי: תהלים נ"א; יונה ג'; שמואל-ב', י"ב.

בעוון אבות («פוקד עון אבות על בנים»; איש בחטאו) —
לפי: שמות כ'; דברים ז'; כ"ד; מלכים-ב', י"ד; יחזקאל י"ח.

צדיק ורע לו רשע וטוב לו? —

לפי: ירמיהו י"ב; ספר איוב; תהלים ע"ג; צ"ב; קהלת ח'.

עשרת הדברות —

השוואה בין שמות כ' לבין דברים ה'.

«עם סגולה», «עם קדוש» —

לפי: שמות י"ט; דברים ז'.

יום ה' ואחרית הימים —

לפי: יואל ג'—ד'; עמוס ה'; ישעיהו ב'; י"א; מיכה ד'; תהלים
צ"ג—צ"ט (עיין גם בראשית מ"ט; במדבר כ"ד).

תורה מכהן, עצה מחכם ודבר מנביא —

לפי: חגי ב'; שמואל-ב', ט"ז; משלי א'; ישעיהו ל"ז.

* * *

גן העדן והגרוש ממנו —

לפי: בראשית ב'—ג' ויחזקאל כ"ח.

הרצח וערך חיי האדם —

לפי: בראשית ד'; ט'; במדבר ל"ה.

המזבח כמקלט וערי המקלט —

לפי: במדבר ל"ה; דברים י"ט.

שחרור עבדים —

לפי: שמות כ"א; דברים ט"ו; ירמיהו ל"ד.

האשה —

לפי: בראשית ב'—ג'; משלי ל"א.

היחוד —

לפי: שופטים כ'; תהלים קל"ג.

בריתות —

לפי: בראשית ט"ו; דברים כ"ט; מלכים-ב', כ"ג; ירמיהו ל"א;
ל"ד; נחמיה י'.

היחס לגר, ליתום ולאמנה —

לפי: דברים כ"ד; ישעיהו א'.

הנשואין (והיחס בין איש לאשה) —

לפי: בראשית ב'; דברים כ"ד.

הבגידה (הפרת הברית) —

לפי: במדבר ה'; הושע ב'.

הציביליזציה העירונית והביקורת עליה —

לפי: ישעיהו ג'; ה'; עמוס ו'.

* * *

השבת —

לפי: בראשית ב'; שמות ט"ז; כ'; במדבר ט"ו; דברים ה';
ישעיהו נ"ו; נ"ח; נחמיה י"ג.

הצום —

לפי: ויקרא ט"ז; שמואל-ב', י"ב; ישעיהו נ"ח; זכריה ז'—ח'.

יום הכפורים —

לפי: ויקרא ט"ז; כ"ג; ישעיהו נ"ח.

הנדר והשבועה —

לפי: במדבר ל'; דברים כ"ג; שופטים י"א; שמואל-א', י"ד;
קהלת ה'.

הנזירות —

לפי: במדבר ו'; שופטים י"ג; שמואל-א', א'. (יהונדב בן רכב
ובניו — לפי: מלכים-ב', י'; ירמיהו ל"ה).

בעלי חיים טמאים וטהורים —

לפי: בראשית ז'; דברים י"ד.

המילה —

לפי: בראשית י"ז; שמות ד'; יהושע ה'.

הבכורים, הבכורות וראשית הגז —

לפי: שמות י"ג; במדבר י"ח; דברים ט"ו; כ"ה.

הפסח —

לפי: שמות י"ב; דברים ט"ז; מלכים ב', כ"ג.

חג הסוכות —

לפי: שמות כ"ג; דברים ט"ז; זכריה י"ד; עזרא ג'.

* * *

צורות ההתגלות —

לפי: בראשית ג'; ט"ו; שמות י"ט; ל"ג; שמואל א', ג';

מלכים א', י"ט; ישעיהו ו'; איוב ד'; דניאל י'.

„היות הבוקר“ —

לפי: בראשית א'; תהלים י"ט; ק"ד; איוב ל"ח.

החלוס —

לפי: בראשית כ"ח; ל"ז; מ'—מ"א; איוב ד'; ל"ג; דניאל ד'.

מחזות ומראות —

לפי: בראשית ט"ו; יחזקאל א'; י'; זכריה א'—ו'.

„הראני ה'“ — חפצים ומשמעותם —

לפי: ירמיהו א'; עמוס ז'—ח'.

אותות ומופתים —

לפי: שמות ד'; דברים י"ג; מלכים ב', י"ט; ישעיהו ז'—ח'; ל"ח.

אפוד ותרפים —

לפי: בראשית ל"א; שופטים ח'; שמואל א', י"ט; כ"ב; הושע ג'.

גורלות —

לפי: ויקרא ט"ז; הושע י"ד; שמואל א', י"ד; אסתר ג'.

הרעם, הברק והקשת —

לפי: בראשית ט'; שמואל א', י"ב; תהלים י"ח; כ"ט.

גשמי ברכה וגשמי זעם —

לפי: בראשית ז'; תהלים כ"ט; ס"ה.

קריעת ים סוף וכריתת מימי הירדן (כהתגלות כח אלוהים) —
לפי: שמות י"ד; יהושע ג'—ד'.

השטן —

לפי: איוב א'—ב'; זכריה ג'.

המזות —

לפי: בראשית ג'; שמואל-ב', י"ב; י"ד; תהלים מ"ט; איוב י"ד;
קהלת ג'.

החולה —

לפי: ישעיהו ל"ח; תהלים ו'; ל'; ק"ז; איוב ל"ג.

המצורע והצרעת —

לפי: ויקרא י"ג—י"ד; במדבר י"ב; מלכים-ב', ה'.

המגפה —

לפי: שמות י"א; במדבר י"ז; שמואל-ב', כ"ד.

הארבה —

לפי: שמות י'; יואל א'—ב'.

* * *

ברכת הבנים והעקרות —

לפי: בראשית א'; תהלים קכ"ח.

(הלידה — לפי: בראשית ג'. עקרות שנפקדו — לפי: בראשית
כ"א; ל'; שמואל-א', א').

ברכות הורים לפני מותם —

לפי: בראשית כ"ז; מ"ח.

* * *

אברהם משה ודוד —

הצד השווה בהם וההבדלים ביניהם.

אברהם ואיוב —

הצד השווה בהם וההבדלים ביניהם.

משה ואהרן —

הצד השווה בהם וההבדלים ביניהם.

בלעס (הקוסס והנביא) —

לפי: במדבר כ"ב—כ"ה; ל"א; מיכה ו'.

שאל —

לפי: שמואל-א', ט'; י'; י"א; י"ג.

דוד ושלמה —

הצדדים השווים וההבדלים.

יהוא ויאשיהו (השוואה) —

לפי: מלכים-ב', י'; כ"ג.

יונה —

לפי: ספר יונה א'; ד'.

איוב ורעיו (ההבדל שביניהם) —

לפי: איוב י"ב—י"ג.

איוב הטובל והמיחל לאלוהי אמת —

לפי: איוב ו'—ז'; ט'—י'; י"ב—י"ג.

דניאל —

לפי ספר דניאל א'; ב'; ו'; ט'.

נחמיה —

לפי ספר נחמיה א'; ב'; ד'; ה'; ו'; י"ג.

נבוכדנצר —

לפי: דניאל ד'.

הדמויות השליליות:

פרעה, סנחריב; דתן ואבירם, קורח — הצד השווה שבהם וההב-

דלים שביניהם.

חטאים של אישים גדולים —

לפי: במדבר כ'; דברים ג'; שמואל-ב', י"א—י"ב; תהלים

נ"א; צ"ט.

מותם של אנשים גדולים —

לפי: בראשית כ"ז; מ"ח; במדבר כ'; דברים ל"א; ל"ב; ל"ד;

יהושע כ"ד.

מדרשי שמות של אנשים —

לפי: בראשית ב'; כ"ט; ל'; מ"א; שמות ב'.

* * *

דור חמבול —

לפי בראשית ו'.

דור הפלגה —

לפי בראשית י"א.

סדום —

לפי: בראשית י"ט; ישעיהו א'.

מצרים —

לפי: בראשית ל"ט—מ"א; ישעיהו י"ט; יחזקאל כ"ט—ל"א.

* * *

מלכות האלוהים ומלכות בשר ודם —

לפי: דברים י"ז; שופטים ח'; שמואל-א, ח'.

(משיחת המלך ושושלת המלוכה — לפי: שמואל-א, ח'; י"; ט"ז;

מלכים-א, א'; תהלים מ"ה; ע"ב; פ"ט.)

המנהיגים הרעים (הרועים המאבדים את הצאן) —

לפי: ירמיהו כ"ג; יחזקאל ל"ד; זכריה י"א.

החכמה והחכם —

לפי: שמואל ב', י"ד; כ'; מלכים-א, ג'; ה'; משלי א'; ח'—ט'.

הקדשת הנביאים ותפקיד הנביאים —

לפי: ישעיהו ו';

ירמיהו א'; ט"ז;

יחזקאל ב'; ג'; ל"ג;

יונה ד'.

(הנביא כצופה — לפי: יחזקאל ג'; ל"ג.)

נביאי השקר —

לפי: דברים י"ג; י"ח; ירמיהו כ"ג; כ"ז; כ"ט; יחזקאל י"ג;

כ"ב; מיכה ג'.

עבד ה' —

לפי: ישעיהו מ"ב—מ"ד; מ"ט; ג"ג.

השופט —

לפי: שופטים ב'; ו'—ח'.

המחוקקים והשופטים —

לפי: דברים ט"ז; י"ז; ישעיהו י'; קהלת ג'.

* * *

מסעי כובשים ומחשבות הרהב —

לפי: ישעיהו י'; י"ג—י"ד; כ'; חבקוק א'.

החלש מנצח את הגבור —

לפי: שמואל-א', י"ז; תהלים כ'.

ביטויים להרגשת הנצחון —

לפי: דברים פרק ל"ג (סוף); תהלים קמ"ד.

השלל —

לפי: במדבר ל"א; שופטים ח'; שמואל א', ל'.

החרם —

לפי: ויקרא כ"ז; יהושע ז'.

התבוסה והתגובה עליה —

לפי: דברים ל"ב; שמואל-א', ד'; ל"א; ירמיהו ל"ב; מ"ב;

תהלים מ"ד; ע"ד; ע"ט.

הופעתו של ה' איש מלחמה —

לפי: שמות ט"ז; שופטים ה'; חבקוק ג'; תהלים י"ח.

חוקי מלחמה —

לפי: דברים כ'; כ"א; כ"ג; שמואל-א', ל'.

* * *

אלות הברית (ברכות וקללות) —

לפי: ויקרא כ"ז; דברים כ"ז—כ"ח.

חוקי הירושה —

לפי: במדבר כ"ז; ל"ו.

היבוס והחליצה —

לפי: בראשית ל"ח; דברים כ"ה; רות ד'.

דרכי המקח והממכר —

לפי בראשית כ"ג; ירמיהו ל"ב.

* * *

המשכן והמקדש —

לפי: שמות ל"ו—ל"ח; מלכים-א', ו'—ז'; יחזקאל מ'—מ"ב.

(הקדשת הכהנים, המשכן והמקדש —

לפי: שמות מ'; ויקרא ח'—ט'; שמואל-ב', ו'; מלכים-א', ח'; יחזקאל מ"ג).

המגע בקודש הממית —

לפי: ויקרא י'; שמואל-א', ו'.

בזיון הפולחן —

לפי: שמואל-א', ב'; מלאכי א'.

מעשה המשפט והחסד וההרגשה שבלב כתנאי לערך הפולחן והצום —

לפי ישעיהו א'; ג"ח; הושע ו'; עמוס ה'; מיכה ו'; ירמיהו ז'; זכריה ז'—ח'; תהלים נ'; סוף נ"א.

פעולות פולחניות מחוץ למקדש —

לפי: במדבר י"ט; דברים כ"א.

ריכוז הפולחן —

לפי: דברים י"ב; מלכים-ב', י"ח; כ"ג.

המנורה —

לפי: שמות כ"ה; סוף כ"ז; במדבר ח'; זכריה ד'.

תרומות ומעשרות —

לפי: במדבר י"ח; דברים י"ד; כ"ו.

שבט לוי —

לפי: בראשית ל"ד; מ"ט; שמות ל"ב; במדבר ח'; דברים ל"ג.

ה' מציל את ירושלים, או: ירושלים עשויה להיחרב —
 לפי: ישעיהו ל"א; ל"ז; מיכה סוף ג'; ירמיהו ז'; כ"ו;
 תהלים מ"ו; מ"ח.

* * *

תולדות עם ישראל —

לפי: יהושע כ"ד; שופטים ב'; מלכים-ב', י"ז; תהלים ע"ח;
 פ"ט; ק"ה; ק"ו; דניאל ז'; ח'; י'; נחמיה ט'—י'.

יציאת מצרים —

לפי: שמות י"ב—י"ג; תהלים קי"ד.

העדה במדבר —

לפי: שמות ט"ו—י"ז; ירמיהו ב'; הושע י"ב.

ארגון וכלכלה —

לפי: בראשית מ"א; מ"ז; שמות י"ח; במדבר א'; י'; י"א;
 מלכים-ב', ד'; נחמיה ה'.

ה' מנסה את העם והעם מנסה את ה' —

לפי: שמות ט"ו; ט"ז; י"ז; ישעיהו ז'.

מעשה העגל —

לפי: שמות ל"ב.

(השווה: העגלים שעשה ירבעם בן נבט — לפי מלכים-א', י"ב
 ושם לב למלכים-ב', י', 29.)

המרגלים —

לפי: במדבר י"ג; דברים א'; יהושע ב'.

שבט דן —

לפי: בראשית מ"ט; דברים ל"ג; שופטים י"ח.

אפרים ויהודה (סור אפרים מעל יהודה; חזון האיתוד) —

לפי: מלכים-א', י"א—י"ב; ירמיהו ג'; יחזקאל ל"ז; תהלים ע"ח.

כהנים מבני עלי ומבני צדוק —

לפי: שמואל-א', ב'—ג'; מלכים-א', ב'.

(עיין גם ירמיהו א', ויחזקאל מ"ד.)

עבודת הבעל והעשתורת והמלחמה בה —

לפי: שופטים ו'; מלכים-א', ט"ז; י"ח; מלכים-ב', ט'—י"א.

הבגידה (של ישראל באלוהים) —

לפי: הושע א'—ג'; ירמיהו ג'; יחזקאל כ"ג.

המאור שבגלות —

לפי: דניאל א'—ג'.

כיוון ההתבדלות והכיוון של אור לגויים —

לפי: עזרא ד'; ט'—י'; ישעיהו נ"ו; זכריה סוף ו' וסוף ח'.

שיבת ציון —

לפי: ישעיהו מ'; סוף מ"ה; ירמיהו ל"א; חגי א'—ב'; זכריה

א'—ב'; תהלים קכ"ו; עזרא א'; ה'—ז'; נחמיה א'—ג'.

* * *

ארץ-ישראל —

לפי: דברים ח'; י"א.

עבר הירדן (נחלת בני ראובן ובני גד) —

לפי: במדבר ל"ב; יהושע כ"ב.

עובד האדמה —

לפי: בראשית ג'; כ"ו; דברים כ"ו; ישעיהו סוף כ"ח; קהלת י"א.

הרעב בארץ —

לפי: בראשית כ"ו; מ"ב; מלכים-ב', ו'; רות א'.

באר-שבע —

לפי: בראשית כ"א; כ"ו; מלכים-א', ה'.

אילת ועציון גבר —

לפי: מלכים-א', ט'; כ"ב; מלכים-ב', ט"ז.

דוגמאות למדרשי שמות של מקומות —

לפי: בראשית י"א; ל"א; ל"ב; שופטים ט"ז.

* * *

ישמעאל ובני ישמעאל —

לפי: בראשית ט"ז; כ"ה; ל"ז; שופטים ח'.

אדום וישראל —

לפי: בראשית כ"ה; כ"ז; ל"ב; ל"ג; ל"ו; במדבר כ'; דברים ב';
 שמואל-א' סוף י"ד; שמואל-ב', ח'; ישעיהו כ"א; עמוס א';
 עובדיה א'; יחזקאל ל"ה; ישעיהו ס"ג; תהלים קל"ז.

מצרים וישראל —

לפי: דברים כ"ג; מלכים-א', ג'; י"א; ישעיהו ל'; ל"א; ל"ז;
 הושע י"ב; ירמיהו ב'; מ"ג.

טדן וישראל —

לפי: שמות ב'; במדבר ל"א; שופטים ו'; ז'.

עמלק —

לפי: שמות י"ז; דברים כ"ה; שמואל-א', ט"ו; אסתר ג'.

עמון ומואב וישראל —

לפי: דברים כ"ג; שופטים י"א; שמואל-ב', י'; ישעיהו ט"ז;
 ירמיהו מ"ט; יחזקאל כ"ה.
 ("עמון ומואב טוהרו בסיתון" — לפי: במדבר כ"א; שופטים י"א).

האמורי —

לפי: דברים ג'; יהושע ה'; י"א; עמוס ב'.

הגבעונים —

לפי: יהושע ט'; שמואל-ב', כ"א.

פלשתים וישראל —

לפי: בראשית כ"א; שופטים י"ג—ט"ז; שמואל-א', ד'—ז';
 י"ג—י"ד; י"ז—י"ט; כ"ז—ל"א; שמואל-ב', א'; ה'; כ"א;
 כ"ג; ישעיהו י"ד (סוף); עמוס א'; ירמיהו מ"ז; צפניה ב'.

צור וצידון וישראל —

לפי: מלכים-א' ה'; ישעיהו כ"ג; יחזקאל כ"ו—כ"ח; יואל ד'.

ארם וישראל —

לפי: שמואל-ב', ח'; מלכים-א', י"א; ט"ו; י"ט—כ'; כ"ב;
 מלכים-ב', ה'—ו'; ח'; י"ג; ט"ז; ישעיהו ז'.

אשור וישראל —

לפי: מלכים-ב', ט"ו—י"ט; ישעיהו ז'; י'; כ'; ל"ו—ל"ז;
נחום ב'—ג'.

השומרונים —

לפי: מלכים-ב', י"ז; עזרא ד'; נחמיה ג'; ד'; ו'.

פרס וישראל —

לפי: ישעיהו סוף מ"ד; מ"ה; עזרא א'; ד'; ה'; ו'; ז'; נחמיה
א'—ב'; אסתר ג'—י'.

יוון וישראל —

לפי: יואל ד'; דניאל ח'; י'—י"ב.

* * *

אופיה של השירה העתיקה —

לפי: בראשית מ"ט; שמות ט"ו; במדבר כ"א—כ"ד; דברים ל"ג;
שופטים ה'; שמואל-ב', א'; כ"ב—כ"ג.

ספר הישר וספר מלחמות ה' —

לפי: במדבר כ"א; יהושע י'; שמואל-ב', א'.

אופיה של ספרות החכמה —

לפי: משלי א'; ח'; י'; ל'; ל"א.

המשל —

לפי: שופטים ט'; שמואל-א', כ"ד; יחזקאל ט"ו; י"ז; י"ח.

שירי אהבה —

לפי: שיר השירים א'—ג'; ה'.

פרקים שיש לעשותם מרכזיים בהנוד הדור

בראשית א'—ד'; י"א; י"ב; ט"ו; כ"ב. (בריאת העולם; אדם; קין;
דור הפלגה; אברהם).

שמות ט"ז—כ"ה; ל"ב—ל"ד. (משה ומפעלו).

ויקרא ט"ז; י"ט. (המשד).

שמואל-א', א'—ד'; ח'. (שמואל; המעבר משופטים למלכים).

שמואל-ב', ז'; י"ב. (האיש דוד).

ישעיהו א'—ב'; ה'; י"א; כ"ב. (גדול הנביאים; חזון אחרית הימים).

יונה ד'. (יונה נהפך לנביא).

תהלים ו'; ח'; כ"ג; מ"ב—מ"ג; נ"א; ס"ג; ס"ה; ע"ג; ק"ד;
קכ"א; קכ"ד; ק"ל—קל"א; קל"ט. (מזמורים אישיים וקוסמיים).

איוב ד'—י"ד; כ"ח; ל"ג; ל"ח—מ"ב.

(המרד והמאבק של המייחל לאלוהי אמת; המפנה הנפשי וההישג).